

שע"י המכון התורני ירושלים

חיי שרה - תשפ"ד | גליון 48 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

פ.א.

שומע לעצתה, היה נשאר ללמוד בישיבה עוד י"ב שנים. כיון ששמע זאת רבי עקיבא, תיכף ומיד שב על עקבותיו וחזר לישיבה אף ללא שדרש בשלום אשתו ונשאר ללמוד שם עוד י"ב שנים. ולכאורה קשה, מדוע לאחר שנים כה רבות לא נכנס רבי עקיבא לביתו לכל הפחות לזמן קצר על מנת לשמח את אשתו, הלא כבר היה ידוע לו שלא תעכבנו מלשוב ללמוד כפי שהבין משיחתה עם אותו רשע.

ואמר בזה מרן הגר"ח זצ"ל, שבדברי הגמרא הללו מבואר גודל מעלת השלמות. לימוד תורה של י"ב שנים ועוד לימוד של י"ב שנים אינם כלימוד של כ"ד שנים רצופות, והוא חסרון במעלת השלמות. לכן לא רצה רבי עקיבא להפסיק בלימודו אפילו מעט בשביל לדרוש בשלומה, לפי שמדברי תשובתה אל אותו רשע, ניכר גודל שאיפתה אל השלמות.

ובל יחשוב אדם שהנהגה זו של רציפות בעבודת ה' בלא הפסק, מתאימה לאנשים גדולים בני דורו של רבי עקיבא ואין לזה שייכות אליו, שכן תכונה ומעלה זו שייכים לכל אחד ואחד, בכל ענין וענין בפני עצמו. כאשר מחזיק בחור או אברך באיזה מהלך או סדר לימוד מסוים, הוא צריך להיות רציני בכך. אם קובעים זמן ללימוד אי אפשר לנהל את הזמן הזה לסירוגין, יום כן ויום לא, אלא צריך שיהיה באופן ש'הכל שווין לטובה', שתהיה רציפות וקביעות, רק כך אפשר להצליח.

(שיחות רבי נתן צבי - רבי נתן צבי פינקל)

השתחוה להם.

כשמכבדים אדם קטן הוא מתגאה. אבל אדם גדול, אפילו במצב של כבוד הוא יודע איך להתנהג. הם אמרו עליו "נשיא אלקים אתה בתוכנו", ובכל זאת הוא לא התגאה אלא כיבד אותם מאד והשתחוה להם.

התורה מדגישה את זה פעמיים, שאע"פ שהם "עם הארץ" - אברהם כיבד אותם. אנו צריכים ללמוד איך לדבר עם אנשים שהם לא מהחוג שלנו, באיזו דרך ארץ ובאיזה כבוד צריך לדבר אתם. צריך לכבד אפילו גוים פשוטים.

היום הלכות אלו הינם בגדר "קידוש ה'", במיוחד בארץ ישראל שהרחוב שם לב לבני תורה, ומתפעל ומרגיש בהתנהגותם ובנימוסיהם.

(שיעורי חומש - רבי שלמה וולבה)

שבח שרה אמנו 'כולן שווין לטובה'

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (בראשית כג, א). ופירש רש"י, "לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת מאה כבת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה, שהרי אינה בת עונשין, אף בת מאה בלא חטא, ובת עשרים כבת שבע ליופי, "שני חיי שרה" - כולן שווין לטובה".

עלינו לדעת, כי אם התורה הקדושה פתחה במעלת שרה אימנו ש'כולן שווים לטובה', בהכרח שזו היא תמצית מעלותיה, וביאר מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'הפסק והיסח הדעת') בענין זה, שעבודתה הרוחנית של שרה היתה תמידית וללא כל הפסק עד שהגיעה למדרגה גדולה בנבואה, כדאיתא בחז"ל (רש"י, בראשית כא, יב): "שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות".

ומפורסם הדבר, שעל פי זה ביאר מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שם) את דברי הגמרא (נדרים ג, א) בענין רבי עקיבא שנשא לאשה את רחל בתו של כלבא שבוע, אשר לימים שלחתו ללמוד תורה לפני רבי אליעזר ורבי יהושע, ושהה שם י"ב שנים מתוך עמל ויגיעת התורה. בתום שנים אלו שב רבי עקיבא לביתו, ובעומדו מאחורי הדלת שמע רשע אחד מתדיין עם אשתו, ומקניטה על שבעלה הלך ללמוד תורה שנים כה רבות ועזבה לנפשה כאלמנה, והוסיף ואמר שצדק אביה במה שהדירה מנכסיו לאחר שנישאה לרבי עקיבא. אולם השיבתו רחל, שאילו היה

עיקר החיים המה החיים הנצחיים

ראוי לציין כי פרשה זו המדברת ממיתת שרה, נקראת 'חיי שרה', וכן פרשה המדברת ממיתת יעקב נקראת 'ויחי'. שמות אלה כאילו מלמדים אותנו, כי עיקר החיים המה החיים הנצחיים, אשר אחרי פירוד הנשמה מן הגוף, וכן נאמר "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הג'ולדו" (קהלת ז, א), וע"י שם בילקוט שמעוני.

(אזנים לתורה - רבי זלמן סורוצקין)

דרך ארץ וקידוש השם

וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם הָאָרֶץ לְבְנֵי חַת (בראשית כג, ז).

כאן לומדים עוד הלכה בהלכות "דרך ארץ" - איך שאברהם אבינו דיבר עם גוים פשוטים, הוא השתחוה לפניהם. ולהלן (פסוק יב) עוד פעם

חכמת אדם תאיר פניו

וַיְהִי חַיֵּי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (בראשית כג, א). פירש רש"י: לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל, לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו, בת ק' כבת כ' לחטא כו' ובת כ' כבת ז' ליופי".

בשלמא "בת ק' כבת כ' לחטא" - יש בזה חידוש, אבל מה החידוש בזה שבהיותה בת עשרים היתה יפה כבת ז' ועוד, כאן משמע שסמל היופי הוא בת ז', והלא נערה מבוגרת היא יפה יותר? אלא שבעיני חז"ל יופי הוא דבר פנימי - נקיות מחטא. הרבותא אצל שרה היא שאף כשהיתה בת כ' שאז בדרך כלל כבר נכשלים בחטא, היתה יפה כבת ז', שלא טעמה טעם חטא. ויופי זה נראה לחוץ, "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ה, א). אבל מה שנקרא יופי בעיני העולם, על זה אמרו חז"ל (שבת קנב, א) שאשה היא "חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה", ופירושו, שאם לא על פי גזירת המלך לא היתה ראויה להתאוות לה (רש"י שם). - מי שיש לו "חוש" יכול להבחין ביופי של הקטנים. (שיעורי חומש - רבי שלמה וולבה)

לְסֹפֵד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ (בראשית כג, ב).

חז"ל אמרו, ג' לבכי זו' להספד (מו"ק כו, ב). וכאן הקדים ההספד לבכי? וכן מורה הכ"ף קטנה שב'ולבכותה", שלא בכה אלא מעט (לפי דברי בעל הטורים), ומה טעם בדבר?

והנה הבכי מתפרץ אצל קרובי המת על פי רוב בשלושה ימים הראשונים כדבר טבעי, מרוב התרגשות, אפילו בלא חשבון מגודל האבדה, וההספד הוא עיון וחשבון מגודל ההפסד, הבא ממיתת אדם, שהביא תועלת למשפחה ולצבור. וכשמתה שרה שהיתה גדולה מאברהם אבינו בנבואה, ושהיתה מאכלת ומשקה את כל העוברים ושבים (הכנסת אורחים הלא תלויה בעקרת הבית), ושהיתה מלמדת תועים בינה ומקרבת אותם לעבודת ה', ושמאסרה בכתר של מלכים בשביל אמונתה, היה חשבון ההפסד שגרמה מיתתה לעולם כולו גדול כל כך, עד שהקדים אברהם אבינו לחשוב חשבונו של עולם לחשבונו הפרטי, ר"ל הקדים הספד לבכי: גם ה"בכיי", הדמעות על צרתו הפרטית נחנקו בגרונו ונתבטלו בדמעות הבאות מרוב הצער על אבדת הכלל. (אזנים לתורה - רבי זלמן סורוצקין)

כ"ד חשוון ת"ד: רבי אברהם ב"ר מרדכי אזולאי בעל "חסד לאברהם" ו"אור החמה"

פ"ל על הזוהר כ"י הובא קול בוכים עכ"ל. והחיד"א כותב (מערכת ספרים אות א) אינו כן כדברי סדר הדורות, כי ספר קול בוכים הוא מהרב החסיד מ' אברהם גאלנטי והוא תלמיד הרמ"ק, והרב הנז' פירש זההר יקרא הס' ירח יקר כי פירוש רבו בזוהר קראו רבו אור יקר ולכן קרא פירושו לזהר ירח יקר ע"ד שאמרו פני משה כפני חמה. וספר אור החמה הוא פ"ל לזוהר ממר זקננו הרב מהר"א אזולאי.

ד. **אור הלבנה** - הוא הגהות על הזוהר בכ"י, ע"ד הגהות מהרש"ל על התלמוד.

ה. **כנף רננים** - קיצור כוונות התפלות מהאר"י זצ"ל והוא בכתב יד.

ו. **קרית ארבע** - כולל ארבעה ספרים: אור החמה, פ"ל על הזוהר. אור הלבנה, הגהות על כל הזוהר. זהרי חמה קיצור מס' ירח יקר שחיבר הרב מהר"א גאלנטי ז"ל תלמיד הרמ"ק ז"ל. אור הגנוז, מלשונות עמוקים שבס' הזוהר. גם קראו קרית ארבע שהוא בנוי על ד' יסודות חזקים. רבינו הרמ"ק, רבינו האר"י, רבינו מהר"ח, רבינו מהר"א גאלנטי. זכר כולם לחיי עד:

ז. **אור הגנוז** - פירוש על מאמרים עמוקים מהזוהר. והספר הנז' נאבד.

ח. **מעשה חושב** - קצור כוונת המצוות מהאר"י זצ"ל.

ט. **בעלי ברית אברהם** - פ"ל על כ"ד ספרים - התנ"ך.

י. **פ"ל יקר על ששה סדרי משנה** - בכ"י.

יא. **פ"ל יקר על הלבוש** - בהלכה - בכ"י. והוא הגהות על הלבושים.

את חיבוריו של רבינו הזכירו הגינת ורדים אור"ח כלל ב' ס' י"א, והרב יד אהרן אור"ח ס' קל"ג. והרמ"ז בפ"ל הזוהר. ומהר"ר חזקוני בס' חקת התורה. רבינו המחבר זצוק"ל, היה בין האישים הגדולים וענקי הרוח שמצאו מחסה בצל מערת המכפלה, בחברון עיה"ק. אחד מגדולי ספרד הלא הוא רבינו שהגיע לעיר חברון בשנת ש"ס, אחר המשבר שמצא את העיר פאס המהוללה שנהפכה למשל ולשנינה, ויחי רבינו בצל החסיד והעניו כמוהר"ר אליעזר ארחא, ובאותה העת חבר רבינו את ספה"ק על הזוהר הקדוש בשם "קרית ארבע".

בספינה בה נסע רבינו מעיר פאס לקפוטקיא נשברה הספינה ונטבע הכל, אולם רבינו הק' ניצל בסיעתא דשמיא. לזכרון הנס עשה רבינו הק' חתימתו כדמות ספינה.

רבינו הק' שמח בבואו אל המנוחה ואל הנחלה היא "קרית ארבע", ויהי היום בשנת שע"ט נהפכה שמחתו לאבל רח"ל כי יד ה' הויה במכת דבר גדול ורבים חללים הפילה, וימלט רבינו מהעיר חברון לירושלים עיה"ק. היתה יד ה' נטויה בכל הארצות, וחרון אף ה' פקד את ירושלים, ורבים באו בחדרי שערי צרה ויגון.

מיד שב רבינו מירושלים אל סביבות העיר חברון ואז נדר נדר לה' כי אם ישמרו בעת צרה ויעשה עמו חסד לשוב אל ביתו אל חברון יחבר חבור לכבוד ה' י"ת.

בשמוע ה' קול אברהם ותעצר המגפה בעיר עזה רבינו נמלט לשם. ושם מצא רווח והצלה ושם ידע רבינו כי זה המקום לקיים נדרו והחל בחיבורו היקר מיוסד על דברי הזוהר הקדוש, והמקובלים ז"ל, ומדרשי חכמינו ז"ל. וכיד ה' הטובה עליו חבר את ספרו הקדוש ה "חסד לאברהם". וספרו הקדוש על התורה ונביאים "בעלי ברית אברהם". שחיברו בשנת כ"י בשמחה ליצירה ונשלם בר"ח טבת משנת יעשה שלום לי ליצירה. רבינו הק' חזר לאחר זמן מה לעיה"ק חברון תובב"א ושם חי עד יומו האחרון בקדושה ובטהרה דמותו כמלאך ה' צבאות.

ולאופן פטירתו וסילוקו מעם ה' מייחסים את המעשה הבא: לעיה"ק חברון בא הפחה מהעיר איסטנבול, מנהגם של הישמעאלים שהולכים בכל יום שישי להתפלל במערת המכפלה. בין המתפללים בא הפחה מאסטנבול. הלה חפץ לדעת מה יש במערה ולזהה הציץ דרך

המשך בעמ' 4 באמצע

רבינו נולד בעיר פאס לאביו החסיד גביר נשא ונעלה כמוהר"ר מרדכי בן לחסיד והעניו ונעים זמירות ישראל החכם כמוהר"ר אברהם אזולאי זלה"ה.

אבותיו גלו מספרד בעת הגירוש ובאו תיכף לעיר פאס.

בנו של רבינו מוהר"ר יצחק ז"ל מקובל וסופר ודבר ומנהיג. מח"ס זרע יצחק ונאבד. ומנוחתו כבוד בקושטנינא. חתניו של רבינו הם הרב הכולל כמוהר"ר בנימין זאבי, והרה"ח דוד יצחקי. ונכדיו בני בנותיו הרבנים הגדולים מוהר"ר אברהם ישראל זאבי ומוהר"ר אברהם יצחקי, זכרם לעד. וכבר נודע בשערים שמם ונפלאות מתורתם בקצת ספריהם שיצאו לאור הדפוס.

מוהר"ר אברהם יצחקי נכד החס"ל היה תלמיד הרב המג"ן ואחיו הרב יצחק יצחקי. תלמידיו הם גדולי הדורות מהר"ם חאגיז, ומהר"י הכהן. ולמד חכמת הקבלה. וחיבר חיבור על הרמב"ם ועל יורה דעה ועל הלכות גיטין ושו"ת, ונדפס ממנו שו"ת זרע אברהם, ב"ח. ועלה לשמים ביום השישי י"ג סיון תפ"ט בירושלים ונקבר תוך ד' אמות לזכריה הנביא תנצב"ה.

בן בנו של רבינו החס"ל הוא זקינו של רבינו החיד"א מוהר"ר ישעיה זלה"ה, והיה מרביץ תורה בתלמידים, והיה תלמיד הרב פרי חדש זלה"ה, ונפטר בירושלים יום השישי לאדר התצ"ב.

בנו של ר' ישעיה ה"ה עטר מהר"ר יצחק זרחיה זלה"ה מלכי צדק מלך שלם ונפטר בעה"ק ירושלים יום ו' כ"ג טבת תקכ"ה תנצב"ה.

והוא אביו ועטר של מורינו הרב חיד"א זצוק"ל.

ומורינו החס"ל עלה השמימה ביום השישי פרשת חיישרה שנת הת"ד בעיה"ק חברון תוב"ב.

פרט נפלא מקשר בין מורינו החס"ל לצאצאיו אחריו שרבינו, ובנו של רבינו יצחק רבי ישעיה, ובנו אבי החיד"א ומוהר"ר אברהם יצחקי בן בתו של רבינו החסד עלו השמימה ביום השישי.

והרואה-בעין הארץ נהר י"ג - כותב רבינו בזה"ל: "ומערת המכפלה שבחברון אשר שם קבורת אבות כבר נודע אשר משם הוא מעבר אל גן עדן התחתון כי עובר לסוחר גימ' אור"ח לגן, גם ג' חצר כמו לסחר לרמוז כי המערה לגן עדן הוא כמו חצר לבית כמ"ש בסוד במקומו עבר לסוחר גי' תק"ע לרמוז כי מה שהוא דר בחברון הוא בטוח כשיפטור ונקבר שם שנפשו זוכה להעלות לג' התחתון בלא עיכוב בעולם מאין שום מוחה בידו בלי שום צער כלל... וכו'.

מעתה לא יפלא משום מה חשקה נפשו של רבינו להתיישב בעיר חברון שמעלתה עולה על העיר צפת ת"ו. ורבינו אכן זכה לטעום את ריח המערה עפ"י המעשה שאביא בעזרת השם יתברך על אופן פטירת רבינו זיע"א:

חיבוריו:

א. **חסד לאברהם** - נדפס לראשונה באמשטרדם שנת תמ"ה לפני שלוש מאות שנה, וחיברו מהקדמות ספרי כ"י ומספרי הרמ"ק, וקצת מגורי האר"י וחיברו בעיר עזה ת"ו בברחו מדבר באפל שנת השע"ט.

ב. **זהרי חמה** - קיצור ס' ירח יקר שחיבר מהר"א גאלנטי תלמיד הרמ"ק על הזוהר ונדפס על ס' בראשית, ועל ס' שמות בכ"י (ע"י מערכת ספרים אות ז' לחיד"א) וכתב בסדר הדורות דף קס"ז ע"א זהרי חמה מ' אברהם במ' מרדכי אזולאי פירוש נפלא על הזוהר בראשית והוא חלק א' מספר אור החמה עכ"ל. והחיד"א שם כותב "ואינו כן כי ספר אור החמה הוא פירוש גדול ממז"ה הנז' ג' חלקים גדולים על ג' חלקי הזוהר".

וספר זהרי חמה הוא קיצור ירח יקר שחיבר הרב עיר וקדיש מהר"א גאלנטי על הזוהר ויש אתנו על ס' שמות זהרי חמה כ"י וכבר כתב כן בכ"מ.

ג. **אור החמה** - כתב בסדר הדורות דף קס"ג ע"ב אור החמה ר"מ גאלנטי

המבט הנכון כשמתעסקים בענין הזיווגים

אמרו ז"ל (בבראשית רבה פרשה ח ל), ר' אבהו פתח בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת וכו', מצינו בתורה נבניאים ובכתובים שאין זיווגו של אדם אלא מן הקב"ה. בתורה מנין וכו'.

עצם ביקוש כתובים המורים על זה שמה' אשה לאיש, הוא תימא, והרי הכל מידו של הקב"ה ניתן לנו? גם השילוש מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מורה על השינון המחויב להחזיר ענין זה ללבות בני אדם, שמה' אשה לאיש, וכל זה טעון ביאור.

ונראה מזה, דההשקפה החיצונית של בני אדם היא שענין הזיווג הוא בחירה עצמית של כל אחד ואחת, ועל פי דחיותם ורצונם ישק דבר זיווגם, ועד כדי כך משתבשת טעות זו בלבות בני אדם, עד שצריך לגלות אזנם מהתורה והנביאים והכתובים, שמה' אשה לאיש.

השרשת הדבר האמיתי הזה, בלב כל אחד, יביא אותו לגשת לזיווגו במבט אחר - מבט תורתי, מבט שהקב"ה נמצא בכל מהלך של גישה אל ההכנה אל הזיווג, מבט זה יהיה מהפך בכל תהלוכות השידוכים בינותינו.

שמעתי מאחד ששמע מפיו של מרן הגרי"ז זצ"ל שבביתו של הגר"ח מוואלז'ין לא עשו שום השתדלות בשידוכים, ודעתם היתה שניגשים לשידוך הראשון שהוצע, ואמר הגר"ח בצחות לשונו: נס שהבלן של וולאז'ין לא מציע את בנו לבתי.

אמנם שמעתי ממרן הגר"ש אוירבך זצ"ל שדעתו שלא נתכוין הגר"ח מוואלז'ין שלא לעשות שום השתדלות בשידוכים, אלא היות שהעולם משתדל בשידוכים יתר על השתדלות בדברים אחרים, אמר הגר"ח שאינו כן ואין להשתדל בשידוך יתר על המידה, אבל לפי מה ששמעתי בשם הגרי"ז משמע דס"ל שלא להשתדל כלל בשידוכים וצ"ע.

הכלל העולה, כאשר יגש האדם לשידוכים עם האמת הבסיסית הזאת - מה' אשה לאיש, יסייעוהו מן השמים למצוא את אותה האשה אשר מה' היא.

(הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א ראש ישיבת בית מאיר)

*

השי"ת לוחם את מלחמת המחפש זיווגו

כל העצבות ועגמת נפש מפרשת השידוכים אינה אלא תקופה חולפת. זהו מצבו של בן תורה משנכנס לחפש את אבירתו עד שמוצא אותה בעזה השי"ת. המתיחות והאי בהירות, והספקות בעצמו וערכו כשהדבר מתמהמה - כל אלה הם הנסיונות הפוקדים את האדם עד שלא מצא את בת זיווגו.

אבל אסור לשקוע בעצבות, כמובן. מוכרח האדם בתקופה זו של חיפוש שידוכים להתחזק מאד באמונה בהשגחה פרטית. עליו לדעת, כי כבר לפני לידתו הכריזו במרום על בת זוגו, והרי היא חיה וקיימת! ובאמרו בבוקר "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שעשה לי כל צרכי" - יתחזק

באמונה ברורה כי כל אשר הוא צריך, מוכן לו מאת השי"ת. אם ישאל את עצמו: אבל היכן ידע ממנו, רחוק מאד? אז ימשיך ויברך: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המכין מצעדי גברי! אי אפשר להחטיא את המטרה, שהרי הקב"ה גם מזמין מצעדיו עדי ימצא את אשר הוכן לו! מבלי ספק שהקב"ה מזמין את הזיווג בעתו, ועל כן זה נאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

ואם תשאל, מה שייכות "ה' ילחם" לעיניני שידוך - הרי מפורש אמרו חז"ל על הפסוק "איש איש כי תשטה אשתו" שהסוטה מועלת בשני אנשים, באיש מלחמה שלמעלה ובאיש מלחמה שלמטה. הרי דוקא בעיניני זיווג מתגלה השי"ת כאיש מלחמה! ואם האדם אינו רואה עצה לפניו, ורואה כי זוהי ממש מלחמה למצוא בת זוגו, ולא פעם הוא מנוצח במלחמה יודע כי השי"ת לוחם את מלחמתו, וכשימצא את בת-זוגו שנועדה לו מן השמים, אז ילחם - עד שישלימו כל הצדדים ויברך על המוגמר!

בעמ' ל"ה כתב וז"ל: "מה שאני מרגיש וחושב אומר לך, והוא, שאני צריך להרגיע אותך. יבוא זמנך להתחתן. הקב"ה אינו שוכח אותך, ואתה שהכריזו ארבעים יום קודם היצירה "בת פלוני לפלוני" - אותה בת פלוני כבר נמצאת, והיא כבר מחכה לך, בדיוק כמו שאתה מחכה לה ומסתמא עוד יותר מזה, רק עדיין לא בא מי שמציע אותה לך, וגם זה בודאי לטובתך".

(הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל אגרות ומכתבים ח"א אגרת ל"ד)

*

מחכים?

מרן הגרא"א דסלר זצ"ל היה אומר: מחכים!? האם בינתיים לא חיים! מחכים ומקוים שתהא הישועה במהרה, אבל צריך גם בינתיים לחיות בדרך התורה, "השמח בחלקו" כולל גם את החלק שבינתיים, ובזכות שיחיו כראוי את הבינתיים באמונה וביטחון ולב טוב כראוי יזכו במהרה לבשורה הטובה.

*

נתעמק במידה הטובה הקרויה, "השמח בחלקו" המאמין שהקב"ה נותן לכל אחד את חלקו בדקדוק - יהיה "שמח בחלקו".

הנה בריש פרק ד דאבות תנן "איזהו עשיר השמח בחלקו", ומבואר שם ברבינו יונה שדברים כפשוטן, שהעושר והעוני האמיתי אינו נמדד כלל בממון ובנכסים אלא במידה הזו שעליה נאמר "כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד", שמי שמתאוה לממון כל ימיו רעים כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, ומי שלבו טוב עליו מחמת ששמח בחלקו הרי הוא כמי שעושה משתה כל ימיו, עיי"ש, וזו שמחת החיים שיש לאדם מכח המידה הנעלית הזו, וכשהאדם שמח בחלקו אז הוא מסוגל ומוכשר לכל המעלות הטובות, לנבואה, לתורה, לתפילה וכל שאר הדברים הרוחניים.

והדרך להגיע לזה היא כמו שכתוב ברש"י, "שמח

בחלקו - בחלק שחלק לו הקב"ה". שאם מסתכל על החיים במבט נכון ויודע שכל מאורעות החיים הם חלוקה מדוקדקת שמחלק הבורא ית"ש לכל אחד ואחד את חלקו הראוי לו, הן במה שיש לו והן במה שקורה איתו ממילא הוא יכול לשמוח בזה, וכדמפרש זאת המסילת ישרים (סוף פרק י"א) בזה הלשון "לו ידעו כי הכל כאשר לכל מה' הוא" - "הכל" כפשוטו. כל הכוחות והכלים והכשרונות והמקרים לכל פרטי החיים של האדם נעשה ישירות מהשי"ת, ולא תלוי במקרה או במזל או בטבע ומנהגו של עולם. ולא די בזה אלא "כפי עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת" - שכל פרט ופרט נעשה עם כל עומק עצת ה' הבלתי נתפסת וגובה חכמתו שלא ניתנת להשגה, והכל מושקע כביכול להתאים בדקדוק כפי "חלקו שחלק לו הקב"ה" שלכל אחד ואחד ישנה תכלית ייחודית שלו בבריאה לפי שורש נשמתו שבאה לידי ביטוי בדעותיו, שכשם שאין פרצופיהן שוויון כך אין דעותיהם שוות, ומימות עולם ועד סופו אין שני בני אדם שוים אלא לכל יחיד יש את החלק והגיוון המיוחד שלו בכבוד שמים, והקב"ה מחלק לכל אחד את חלקו המיועד לו לטובת נשמתו ולשלימותו הנצחית.

על ידי "השמח בחלקו" ניצולים מקנאה

ואומר המסילת ישרים שכשיודעים יסוד זה ניצולים ממידת הקנאה - המידה שרודפת את כל המין האנושי מינקות ועד היום האחרון ממש - שענינה שאע"פ שיש לאדם את כל הטוב בכל זאת לא טוב לו, מפני שגם לשני טוב. כזו מידה חולנית וחסרת כל הגיון, שהרגשתו היא שמה שיש לשני זה על חשבוננו וממילא הוא נחסר בגללו, וזה הורס לאדם את החיים ומוציא ממנו את כל שמחת החיים, עד כדי כך שכותב שם המסילת ישרים שלעתיד לבוא - אשר אין שייך כלל לתאר ולשער את רוב הטובה שהקב"ה ישפיע לכלל ישראל, וישלים וימלא להם למפרע את כל שנחסר מהם במשך אורך הגלות. וכמש"נ "ונרננה ונשמחה בכל ימינו שמחנו כימות עיניתנו" וכו' [כמבואר במאמר הגאולה להרמח"ל, עיי"ש] - מוכרח הוא למען תהיה טובת ישראל שלימה שהקב"ה יסיר ויבטל את מידת הקנאה וכמו שכתוב "אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יקנא את אפרים", שאילולא כן אפילו הטובה שלימה של ימות המשיח אינה שוה לאדם ולא יוכל לשמוח בטובתו כיון שלזולתו גם יש. וכיצד תסתלק מידה זו - "הוא השלום והשלחה אשר למלאכי השרת" (וכמו שנאמר עושה שלום במרומיו) אשר כולם שמחים בעבודתם איש איש על מקומו ואין אחד מתקנא בחבירו כלל, כי כולם יודעים האמת לאמיתו, ועולזים על הטוב אשר בידם ושמחים בחלקם" - שלעתיד לבוא שיהיה "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" וכולם יראו שה' אחד ושמו אחד וכל הנעשה בעולם זה רק מאתו ית"ש, וממילא ידעו ויכירו את ה"חלקו שחלק לו הקב"ה" וממילא לא תהיה סיבה לקנאה כלל. וכאמור שרק עם היסוד הזה אפשר

המשך בעמ' 4 למטה

"ויריץ העבד לקראתה ויאמר הגמאיני נא מעט מים מפדך" (בראשית כד, יז).

גמיעת ביצה חיה (מתוך "קובץ הערות" למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל)

אכתי שייך היכא דבישלו קצת ועדיין ברכותה היא, ובהא יש לדון מה דינו אי כמשקה או כאוכל. ולכאורה יש להביא ראייה מסוגיית הגמרא בסוטה (ד, א), דאמרין התם: כמה שיעור סתירה וכו', בן עזאי אומר כדי לצלות ביצה; רבי עקיבא אומר כדי לגומעה; דביצה שם משקה עליה, הרי שרבי עקיבא נקט דשיעור ביאה כדי לגמוע ביצה, וגמיעה מצינו בתורה רק בלשון שתיה, דהיינו במשקה, כמו שאמר אליעזר לרבקה "הגמאיני נא מעט מים מנדך", הרי נקט לשון 'גמיעה' על שתיה, הרי לנו ראייה דאכילת ביצה שתיה היא, ולקמן מבואר דרבי עקיבא איירי בתר צליה, ואעפ"כ נקט לשון גמיעה, הרי לנו דגם בכה"ג שתיה היא.

נסתפקו האחרונים באוכל ביצה חיה ביום הכיפורים מה שיעורו, האם דינו כמשקה ושיעורו להתחייב בכרת הוה במלוא לוגמיו, או הוה כמאכל ושיעורו בככותבת.

המהרש"ק בספרו "ספר החיים" (סי' תריב) כתב דודאי דין משקה לו.

והביא ראייה ממה שכתב הרמב"ם (פרק יד ממאכלות אסורות הלכה ט) בחמץ והמחהו ואכלו דדינו כמשקה ושיעורו כמשקה, והשתא אי חמץ דמעיקרו אוכל הוא, הרי כיון דהמחהו כבר הוה עליו דין משקה, ק"ו ביצה דהוה מחוי מעיקרא דדין משקה עליו. ועיין בדבריו שדן לומר דביצה חיה לאו מידי דאכילה היא, ומ"מ נראה דאפילו נימא כן, מ"מ הנדון אי הוה משקה או אוכל

מימיהם של אבותנו לא פרשה ישיבה מהם

אבותינו לא פסקה ישיבה מהם. ונראה לפרש הכוונה, דהנה יש אדם שבצעירותו חושב "שמח בחור בילדותך" ואינו לומד תורה, וכסבור שילמד תורה כשיזקין, אבל באמת מי שלא השקיע והשריש בנפשו את תענוג לימוד התורה בעודו צעיר לימים, והתרגל להיות הולך בטל, שוב לא ילמד לעת גמ' וזקנותו. ולכן כשאנחנו רואים שהתורה משבחת את אברהם אבינו שעסק בתורה לעת זקנותו, וכן יצחק ויעקב, אם כן מוכרח שגם בצעירותו ישב ועסק בתורה, ושפיר הביאו ראייה שמימיהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. (שיחות מלווה מלכה - רבי נתן געשטעטנר)

"ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א). דרשו בגמ' (יומא כח, ב): מימיהם של אבותנו לא פרשה ישיבה מהם, אברהם אבינו יושב בישיבה היה שנאמר "ואברהם זקן בא בימים", יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר (בראשית מח, י) "ועיני ישראל כבדו מזקן". וצריך ביאור לשון הגמרא "מימיהם של אבותינו" דהיינו שכל ימיהם תמיד עסקו בתורה, והביאו ראייה לדבריהם שנאמר "ואברהם זקן בא בימים", וכן ביצחק ויעקב נאמר "זקן", וקשה מה הראיה איכא בזה שהאבות למדו תורה כל ימי חייהם, אולי רק בזקנותם עסקו בתורה, ומהיכן הראיה שמימיהם של

המשך מעמ' 2

"המתן בכאן עד שאשאל רשות מאברהם, יצחק ויעקב זיע"א, אם תכנס". לשאלתו הסכימו האבות ונתנו לרבינו הרשות ונכנס. מרב הפחד נתעלף עוד לפני שיאמר להם "שלום עליכם", מיד נתנו לו ריחות להריח, קם רבינו על רגליו וסיפר להם המעשה. כיון שראה שהמקום ג'יעדן הוא, לא אוה רבינו לצאת מתוכו. אמרו לו האבות: "זה אינו אפשר. עכשיו צא ומחר אתה עמונו!" וכל ישראל תאבים, אימתי יזכו לראותו, כי חשבו פן קרהו אסון, לסוף העלוהו בחבלים ובא לביתו שמח. וכל ישראל ששים ושמחים עמו. אמר רבינו לחבריו: "כך וכך נגזר עלי וכך רצוני!" כל הלילה היו יושבים לפניו והוא דורש לפנייהם בתורת הנסתר והקבלה עד קודם אור הבוקר. אותה שעה ירד למקוה שבביתו, טבל ולבש תכריכים וקרא שמע ישראל וכו', ויצאה נשמתו בטהרה. ונצטערו כל ישראל, כי אבד החסיד. ומנוחתו כבוד בבית העלמין היהודי העתיק שבחברון תובב"א. רבינו עלה בסערה השמימה בכ"ד לחודש מר חשוון. (חסד לאברהם - מגן לאברהם)

הנקב היורד לבטן המערה, כשהרכין את גופו נפלה חרבו של הפחה היישר לתוך המערה, חרב ששוויה ה'ה הון רב מצופה זהב ואבנים טובות. הפחה גזר על אחיו הישמעאלים להוציא את החרב מן המערה, על ידי חבלים הורידו אנשים, ועד שהוציאו פחה נשמתם. כיון שראה זאת הפחה שעלול להמית את כלם עמד וגזר על ישראל להכנס אל המערה. הפילו גורל ונפל הגורל על הצדיק מו"ר ר' אברהם אזולאי זצוק"ל, הצדיק תיכף ומיד לאור הגורל, הלך לטבול במקווה עלה ולבש תכריכים, וכל אותו הלילה היו אנשי חברון יושבים לפניו והוא דורש להם בקבלה בבחינת אברהם אבינו ע"ה, כשהאיר השחר קם רבינו ואמר לחבריו שיתפללו בעדו, והלך למערת המכפלה. ירד למערה והחזיר להם החרב ואמר: "הגיעה השעה שאראה תוכה!..." הלך ונכנס לתוככי המערה וראה אדם עומד מולו, בפחד רב קרא "שמע ישראל", ואח"כ שאלו רבינו: "מי אתה?" והלה השיבו: "אני אליעזר עבד אברהם". אמר לו אליעזר: "כיצד באת לכאן" ורבינו סיפר לו המעשה, אמר לו אליעזר:

המשך מעמ' 3

המבוקש, ומי שמתפלל ומרבה תחנונים הוא פועל יותר מן המשתדל", שכאשר יהודי עוסק בהשתדלות והיא מלווה בתפילה ובקשת רחמים שהקב"ה יכונן מעשי ידיו והתפילה היא זאת שיש בכוחה חוץ מלקיים את הגזירה גם לפעול בשמים בגזירה עצמה. אמנם עיקר ההשתדלות אינה אלא לקיים את הגזירה, וכלשון המסילת ישרים (פרק כ"א): "לא שההשתדלות הוא המועיל אלא שההשתדלות מוכרח וכיון שהשתדל הרי יצא חובתו וכבר יש מקום לברכת שמים שתחול עליו", שהקב"ה רוצה מאתנו רק שנכין ונשים סיבות שדרכם תשתלשל ותרד הגזירה ותתקיים בעולם, אך לא זה הקובע אלא כמו שאמר הכתוב (תהלים ע"ה, ז) "כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים כי אלוקים שופט זה ישפיל זה ירים". וכשהאדם יודע שהוא נמצא בידיים נאמנות יש לו שלוח וכניעה ושמחת חיים לעבור אותם כראוי, "והבוטח בה' חסד יסובבנו". (הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א)

ההשתדלות אינה פועלת כלום

וזכות למעלה של השמח בחלקו. חסרון באמונה שהכל מאת ה' גורם לטירדת נפש ובחובות הלבבות כתב על זה (שער הביטחון ריש פרק א) וז"ל: "וטירדת הנפש להקדים מה שאחר הבורא יתעלה, ולאחר מה שהקדים, ולהרבות מה שהמעטי, ולהמעטי מה שהרבה מקניני העולם מבלי סבב אל קיום מצוות עבודתו וקיבול תורתו, חלישות ההכרה באמיתת ידיעתו וסכלות מהבין טובות הנהגתו, וכבר רמז החכם אל הענין הזה באמרו "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים וגו', ואמר "כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם". כלומר, שהדבר הגורם לחוסר מנוחת הנפש בעולם הוא מפני חסרון הענין הזה של הידיעה האמיתית שהכל מה' הוא כפי עצתו הנפלאה, וחכמתו הבלתי נודעת להיטיב לכל אחד כפי טובתו האמיתית וחלקו המיוחד, ולכן טרודים ועסוקים לשוא בהשתדלות לשנות ולהחליף במה שנגזר ונקצב כבר, ועמל זה הוא הטורד ומוציא את הנפש ממנוחתה ושלוותה.